

VILLE TIETÄVÄINEN

Syntynyt 20.10.1970 Helsingissä

Valmistunut: arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 2000, mutta työskennellyt jo opiskeluaikojensa lähtien kuvittajana ja graafisena suunnittelijana

Sarjakuvat: *Hymyilevä kuu* (yhdessä Harri Hannulan kanssa, Jalava 1995), *Linnut ja Meret* (Jalava 2003), *Näkymättömät kädet* (WSOY 2011)

Palkittu: muun muassa Vuoden Huiput -palkinnolla ja Kritiikin kannuksilla (*Linnut ja meret*, 2004), Vuoden kauneimmat kirjat -tittelillä (*Jumalan historia*, 2007) ja Suomen kulttuurirahaston palkinnolla (2011)

Asuu: perheensä kanssa Espoossa

Näkymättömät kädet pitää näpeissään

TEKSTI JA KUVAT VERA KUUTTI • PIIRROKSET VILLE TIETÄVÄINEN

Loppuunmyyty ensipainos! Pohjoiskorealaisen myönteiset lehtikritiikit! Debatti Finlandiasta! Näkymättömät kädet on suurmenestys, mutta Ville Tietäväinen ei ole varma, palaako hän sarjakuvien pariin enää koskaan.

tantanut Delcourt kieltäytyi kuitenkin kunniasta.

- Olen aika skeptinen sen suhteen, haluaako ylipääntään kukaan julkaista Näkymättömiä käsiä Ranskassa. Isoille viihdekustantamoille aihepiiri on vähän liian kipeä, ja pienille kustantajille tällaisen teoksen kustantaminen on liian kallista.

Kotimaassaan Tietäväinen onnistui sen sijaan olemaan oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Viiden vuoden projekti venähti alkuperäisistä aikatauluista vielä puolella vuodella, kun Tietäväinen ruttasi ankaralla editoinnilla 300-sivuisesta eepoksesta yli 80 sivua pois. Julkaisu venyi siten suomalaisen sarjakuvan juhluvuodelle. Näkymättömistä käsistä tuli suursatsaus WSOY:lle, joka tasan 100 vuotta sitten julkaisi Professori Itikaisen tutkimusretken, ensimmäisen suomalaisen sarjakuvakirjan.

Pian haastattelun jälkeen saapuu Ranskastakin yllättävä ilouutinen: indie-kustantamo Sarbacane on päättänyt kustantaa Näkymättömiä käsiä ranskankielisen käännöksen.

Teos, joka tutustutti eläkeläiset sarjakuvaan

Lähes täysosuma. Rumuudessaan huikaiseva. Harvinaislaatuinen taideteos. Yksi suomalaisen sarjakuvahistorian komeimpia yksittäisiä teoksia. Merkittävä teos, jonka voi veikata asettuvan

osaksi näiden vuosien taiteemme huippuja.

Kustantajalle Näkymättömiä käsiä kustantamisen riski kannatti jo pelkästään teoksen keräämän positiivisen huomion takia. Sarjakuvalla poikkeuksellisesti teoksesta kirjoitettiin sivutolkulla jo ennen julkaisua. Suomen Kuvalehti teki Tietäväisen työprosessista kokonaisen juttusarjan, jossa sarjakuvan syntyä seurattiin vaihe vaiheelta.

Ilmestymisensä jälkeen Näkymättömät kädet on saanut mediassa palvovia arvioita, joissa se paalutetaan suomalaisen sarjakuvan kaanonin. Tietäväinen suhtautuu suitsutukseen hiljaisella huvittuneisuudella.

- Olin todella utelias kullemaan, mitä esimerkiksi suuresti arvostamani Suomen Kuvalehden kriitikko Kaisa Neimala kirjoittaa. No, sellaisia arvioita annetaan varmaan jollekin Kim II-Sungille.

Jopa kvaak.fi on Tietäväisen eepoksen edessä aseeton. Pelottavan helppolukuista ja sujuvaa sarjakuvaa, kirjoittaa Jukka Tilus.

- Katsotaan nyt miten kauan tämä kuherruskaukausi median kanssa kestä. Odotan toisenlaisiakin mielipiteitä, perusteltua kritiikkiä.

Median lellikkiys on tuonut Näkymättömiä käsiä paljon sellaisia lukijoita, joille teos on ensimmäinen kosketus aikuisten sarjakuvaan. Jopa naapurin mum- ▶

Lokakuussa kirja-kauppiaat olivat harmissaan, kun Ville Tietäväisen suurteoksen *Näkymättömiä käsiä* toinen painos myöhästyi latvialaisen painotalon kömmähdysten vuoksi. Ensimmäinen painos kovakantisesta, 216-sivuisesta sarjakuvasta myytiin vajaassa kahdessa kuukaudessa loppuun, ja kirjakaupat saivat myydä kuukauden ajan asiakkaille pelkkää ei-oota. Akateeminen kirjakauppa uhkasi kimpaanuksissaan jopa vetää Näkymättömät kädet näyteikkunastaan pois.

- WSOY:lta kiikutettiin sitten jostain kätkeistä löytyneitä kappaleita suurin piirtein muovipusseissa yksitellen myyntiin, kertoo Ville Tietäväinen tietokoneensa takaa silminnähden huvittuneena.

Kello käy työpäivän loppua, mutta Tietäväinen käy vielä läpi sähköposteaan. Assistentille olisi tarvetta - pelkästään Näkymättömiä kä-

sien käännöstekstien sorvaamisessa puheluun riittäisi päivätöksi asti hommaa.

On kulunut kohta vuosi siitä, kun Tietäväinen totesi Näkymättömiä käsiä tulleen valmiiksi. Silti teos pitää Tietäväistä edelleen näpeissään. Haastatteluiden, markkinointitapaamisten ja uuden painoksen graafisen hienosäädön lomassa Tietäväinen ei ole oikein ehtinyt tajuta, että vuosien urakka on takana.

- Teoksen valmistuttua meidän piti hakea perheen kanssa taiteilijaresidenssiin, jossa voisi vain olla ja juoda punkkia kaikki illat. Eipä ole toteunut vielä.

Paperittomien siirtolaisten karua todellisuutta kuvaavan, aikuisille suunnatun sarjakuvavaroamanin ei oikeastaan pitänyt mennä läpi Suomen markkinoilla. Globaalin aiheensa vuoksi Tietäväinen suunnitteli Näkymättömistä käsistä keskikipittää albumia lähinnä Ranskassa julkaistavaksi. Tietäväisen edellisen teoksen kus-

mo käy utelemassa, mistä sitä "siirtolaisjuttua" saisi hankittua halvemmalla.

- Kun olin haastateltavana Turun kirjajamessuilla M.A. Jeskasan kanssa, yleisössä näytti olevan pelkkiä eläkeläisiä. Ja kauempana pohjoisessa lukupiirit ovat kuulemma kovasti innostuneet Näkymättömistä käsistä, Tietäväinen lisää.

Taiteilija tuntuu haluttomalta kruunamaan Näkymättömiä käsiä teokseksi, joka opetti suomalaiset lukemaan vakavaa sarjakuvaa. Kovakantinen, tavallista albumia tyyriimpi sarjakuva on myynyt odotuksiin nähden mainiosti, mutta edelleen puhutaan muutamista tuhansista kappaleista. Niillä luvuilla ei vielä vallankumousta tehdä.

Tietäväiselle myyntimääriä tärkeämpää on, että teoksen menestys herätelisi pohtimaan sarjakuvan paikkaa suomalaisessa kulttuurissa. Jonkin verran keskustelua syntyikin, kun kustantaja tarjosi Näkymättömiä käsiä ehdokkaaksi kirjallisuuden Finlandiakisaan. Raati joutui linjaamaan, että sarjakuva on oma taiteenlajinsa, eikä sen edustaja kuulu Finlandian piiriin.

- On mielenkiintoista, että sarjakuva pyrkii kasvattamaan asemaansa itsenäisenä taidemuotona ja samaan aikaan halutaan osaksi kirjallisuutta. Omasta mielestäni kirjallisuus on ihan kosher sana. Sarjakuva on kirjan muotoinen, ja käytetäänhän monissa romaaneissakin kuvia, Tietäväinen pohtii

- Minulle sarjakuva on elimellisesti kerrontataidetta. Olen siinä mielessä sarjakuvien suhteen juntti, että tarvitsen punaisen langan, joka sitoo kuvat tarinaksi yhteen.

Maailmoja luomassa

Vapaana kuvittajana ja graafikkona työskentelevälle Tietäväiselle sarjakuva on intohimoinen harrastus, josta on tullut ihan oikeata työtä. Sarjakuvakasvatus alkoi jo varhain, kun mainostöissä työskennellyt äiti luki töistä kускаamiaan Non Stop -lehtiä pojalleen

ääneen. Tietäväinen muistaa hyvin myös vakavat vatsakrampit, joita Marsupilamin huumori hänelle lapsena aiheutti. Hän sanoo silti olleensa aina enemmän innostunut elokuvista ja kirjallisuudesta.

- Ymmärsin vasta aika myöhään, että sarjakuva voi olla vakavasti otettava taiteellinen ilmaisumuoto. Löysin tinkimättömiä yksittäisiä sarjakuvateoksia vasta nuorena aikuisena.

Arkkitehdiksi valmistunut Tietäväinen teki opiskeluaikoinaan ystävänsä **Harri Hannulan** kanssa sarjakuvalbumin *Hymyilevä kuu* (Jalava, 1995), josta piti nuorten miesten piinkovalla itsetunnolla tulla maailman paras sarjakuva ("vaikka emme tajunneet mistään mitään", lisää Tietäväinen). 90-luvun lopulla kaksikko ryhtyi työstämään seuraavaa, Hong Kongiin sijoittuvaa albumia, mutta Hannula katosi omiin sfääreihinsä ja *Linnut ja meret* -teoksesta tuli Tietäväisen soolodebyytti sarjakuvataiteilijana.

Tietäväinen huomasi nauttivansa siitä, että sai pidellä kaikkia lankoja käsissään.

- Tekisin varmaan elokuvaa jos vois, mutta minul-

Pohjoisessa lukupiirit ovat innostuneet Näkymättömistä käsistä.

la ei ole kapasiteettia kerätä 300 hengen tuotantotiimiä. Sarjakuvassa voin luoda teoksen maailman melko lailla yksin.

Kokonaistaideteoksen luominen ei käy liukuhihnatyöskentelynä - ei ainakaan Tietäväisen perfektionismilla. Pelkästään Näkymättömiä käsien taustatyöhön Tietäväinen kulutti kahden vuoden ajan keskimäärin pari tuntia päivässä, omien tilaustöiden ohella. Hän kyllästi itsensä siirtolaisuudesta kirjoitetuilla tutkimuksilla ja matkusti sar-

jakuvan keskeisille paikoille antropologi **Marko Juntusen** kanssa.

Varsinainen piirrosprosessi kesti kolme vuotta, jonka aikana työpäivistä helposti kaksi kolmasosaa kului Näkymättömiä käsien parissa. Usein piirtäminen jatkui lauantaitsinkin.

Alkuvaiheessa Tietäväisen perhe jaksoi vielä kannustaa, etenkin kun Suomen Kulttuurirahasto myönsi taiteilijalle viisivuotisen työskentelyapurahan.

- Tyttäreni julisti päiväkodissa, että kohta luetaan satutunnilla isän kirjaa. Pian sitten kaikille valkeni, minikäläisestä työmäärästä oli kyse.

Oman projektin työstiminen monen vuoden ajan epävarmana siitä, julkaistaanko valmista työtä koskaan, oli Tietäväisen mukaan "kauheaa" ja apurahalla työskentely "sniidua elämää". Järki ja

elintaso olisivat ehkä menneet, ellei Tietäväinen olisi jatkanut projektin sivussa tilaustöiden tekemistä. Muun muassa Helsingin Sanomille työskentelevä kuvittaja sanoo nauttivansa suunnattomasti lehtitöistä, joissa lopputuloksen näkee parhaimmillaan seuraavana päivänä.

Kustantajan kauhuksi Tietäväinen ei tällä hetkellä tiedä, onko hänellä paluuta pitkän sarjakuvan pariin. Kuviustöitä riittää, ja seuraava oma teos on suunnitelmien mukaan lastenkirja.

- En halua sulkea pois vaihtoehtoa, että siinä olisi mukana sarjakuvaa. Haluan pystyä valitsemaan soveltuvimman välineen teoksen mukaan, Tietäväinen puntaroi.

Ensi alkuun Tietäväisen olisi kuitenkin pidettävä perheelle luvattu loma. Se ei ole työhönsä intohimoisesti suhtautuvalle perheenisälle helpoin tehtävä. Tietäväinen ei edes muista, milloin olisi pitänyt kunnon kesäloman.

- Kollega työhuoneella downshiftaa ja metsästelee riekkoja jossain Lapissa. Itse valitsen matkakohteetkin yleensä meneillä olevan projektin mukaan - se tuntuu jotenkin ekologisemmaltakin. Pitäisi varmaan käydä jonkinlainen lomallaolemiskurssi. ●

AALLOT TUODITTIVAT
KAVERIN PITKÄÄN UNEEN...

...OLI MENOSSA
EUROOPPAAN, SILLÄ OLI
PUHELIN TEIPATTU IHON.

...EUROOPPAAN...
VOISI MELKEIN OJENTAA
KÄDEN JA KOURAISTA
KULTAHIEKKAA...

HARRAGA ON
KÖYHÄN AINOA
MAHDOLLISUUS.

KÖYHÄN? SAOIT ETTÄ
YLITYS MAKSAA JO 25 TONNIA,
KAHDEN VUODEN PALKKA!

Muun... DIRHAMI,
SE ON KYLLÄ VESIKAUHUISEN
KOIRAN PERSEESSÄ.

...MUTTA
NEEKERITKIN
JÄRJESTÄVÄT
MATKARAHAAT
JOTENKIN.

HELPPO SINUN ON...
EI PERHETTÄ SUREMASSA,
KUN KELLUT RANNALLE KAASU-
PALLONA NIIN KUIN HAMID TAI
JOS VIRTA VIE ATLANTILLE
KUIVUMAAN MUUMIOKSI...

PAREMPI KUOLLA KERRAN
KUIN HÄVETÄ LOPUN ELÄMÄÄ...
KATSELLA LÄHEISTEN KÄRSIVÄN
SAAMATTOMUDESTASI.

NADIM...
OLET TODELLAKIN
SUURI MULKKU.

...NADIMISTA
TULEE VIELÄ JOTAIN...
NIIN ROMANTTINENKIN...
SAAT NÄHDÄ, KOSKI
MINUA VIELÄ.

RASHIDKIN...
YRITTÄÄ KÖVÄSTI.

Näkymättömien käsien hahmogalleriaa

Näkymättömät kädet esittelee lukijalle joukon särmikkäitä sivuhahmoja, jotka valottavat siirtolaisuutta eri kantilta.

Dosentti:

”Dosentti on yksi suosikkihahmoistani. Hahmo voi vaikuttaa sadunomaiselta, ja pientä karrikointia olen harrastanutkin, mutta ajatteleva lukija voi täydentää hänet todelliseksi.

Luin sosiaaliantropologisesta haastattelukirjasta tällaisesta kylän tietäjähahmosta, joka ei ollut mikään pyhä mies, vaan itseään muita sivistyneempänä pitävä kaveri. Siirtolaisten joukossa on paljon korkeasti koulutettua väkeä, mutta se ei ole mikään tae työn saamisesta – Larachessa koulutetut pitivät korkeintaan kahvilaa.

Dosentti on hyvin vahvasti uskossa, ja hänellä on koulutuksensa kautta jopa länsimaisen filosofinen näkemys islamiuskosta. Kun tilanne käy kestävämmäksi hän alkaa jyrkemmäksi kuin kukaan muu.”

Nadim:

”Marokkolaiset nimet tarkoittavat aina jotakin, joten hah-

moille oli helppo valita nimet. Nadim tarkoittaa ”järjestäjää”. Kyseessä on suhteellisen arkityyppinen hahmo, jolle olen löytänyt esikuvia ihan omasta kaveripiiristäni. Ulospäin Nadim saattaa vaikuttaa ylemmydentuntoiselta, mutta katsoja huomaa ulkokuoren ohuuden heti alkuun, kun Nadim murtuu venematalla Espanjaan.

Käsitteellisyys on maailman laskelmoivinta hommaa, ja Nadimillakin on iso rooli tarinan kuljettamisen kannalta. Toivoisin, että hahmot olisivat silti uskottavia ihan itsenäänkin.”

Amina:

”Näkymättömissä käsissä on harmittavan vähän naishahmoja, mutta kuvaan toisaalta hyvin miehistä maailmaa. Antropologista tutkimusta naisten osasta muuttoliikkeessä on tehty vain vähän. Naiset jäävät usein sivullisen kärsijän asemaan.

Rashidin vaimo Amina on omatoiminen ja käytännöllinen voimainen, jonka aktiivisuutta miehen on vaikea kestää. Aminan osallistuminen työelämään tarkoittaa, että Rashid on epäonnistunut miehenä. Loppupeleissä Amina on silti ainoa, joka todella uskoo Rashidiin.”

Supervinjetisti

TEKSTI VESA SAARINEN

Tämän Sarjainfon pääkirjoitus- ja kolumnikuvat on piirtänyt sarjakuvataiteilija **Rami Rautkorpi**. Rami on paitsi Suomen Sarjakuvaseuran, myös Sarjakuvafestivaalien pitkäaikainen aktiivi sekä valtakunnallisestikin tunnettu supersankaridiggari. Ramin tuorein julkaisu on Fasilitaattori-albumi.

Sarjainfo: Moi, Rami! Esittele itsesi Sarjainfon lukijoille.

Rami Rautkorpi: Olen sivutoiminen sarjakuvakääntäjä ja -piirtäjä Espoosta.

S: Sinulta ja **Otto Sinisalo**ltä ilmestyi syksyllä Fasilitaattori-albumi. Mikä se on ja miksi se kannattaisi hankkia?

RR: Fasilitaattori kertoo miehestä, joka ryhtyy kauhustuttavaan tuhon kampanjaan tulevaisuuden yhteiskuntakoneistoa vastaan. Se kannattaa hankkia, jos on aina tykännyt leluilla leikkimisessä eniten niiden rikkomisesta.

S: Miten Fasilitaattori syntyi?

RR: Otto Sinisalo kysyi minulta, mitä asioita haluaisin sarjakuvassa piirtää, minkä jälkeen hän yhdisti toivomani asiat jo kehittyneillä olleeseen käsikirjoitusaihiin.

S: Entä miten yhteistyö maineikkaan Otto Sinisalon kanssa sujui?

RR: Hyvin helposti, koska ymmärrämme sarjakuvaa hyvin samalla tavalla. Otto hyväksyi sivuni ilman kummempia korjauksia, ja sain tehdä jopa muutaman muokkauksen käsikirjoitukseen.

S: Onko seuraava yhteisprojekti jo suunnitteilla? Ja jos on, mikä se mahtaisi olla?

RR: Otto on jo kirjoittamassa jatkoa Fasilitaattorille. Minulla on myös pitkään ollut varastossa omia sarjakuvaideoita, jos sellaisille vain jää aikaa.

S: Mitäpä muuta syksyysi kuuluu?

RR: Työkiireitä!

S: Ja joulukin vielä lähestyy. Suosittelee – Fasilitaattorin ohella – muutamaa mukavaa sarjakuvajoululahjaa.

RR: **Petri Hiltusen** *Anabasis*, 1. osa on hieno antiikin historiaan pohjautuvaa seikkailusarjakuvaa. **M.A. Jeskasan** *Perkele* on kuitenkin edelleen mielestäni koko vuoden paras kotimainen albumi, ja sen jatko-osaa Santalaa tässä odottelen kovasti.

S: Jos Teräsmies ja Fasilitaattori kohtaisivat pimeällä kujalla, mitä mahtaisi tapahtua?

RR: Fasilitaattori painaisi mieleensä kaikki tavat, joilla joku muu voisi myöhemmin nujertaa Teräsmiehen hänen puolestaan. ●